

The background of the slide features a close-up, shallow depth-of-field photograph of several stacks of coins. The coins are metallic and show signs of wear. The stacks are arranged in a way that creates a sense of depth, with some stacks in sharp focus and others blurred in the foreground and background. The overall color palette is muted, with greys, blues, and metallic tones.

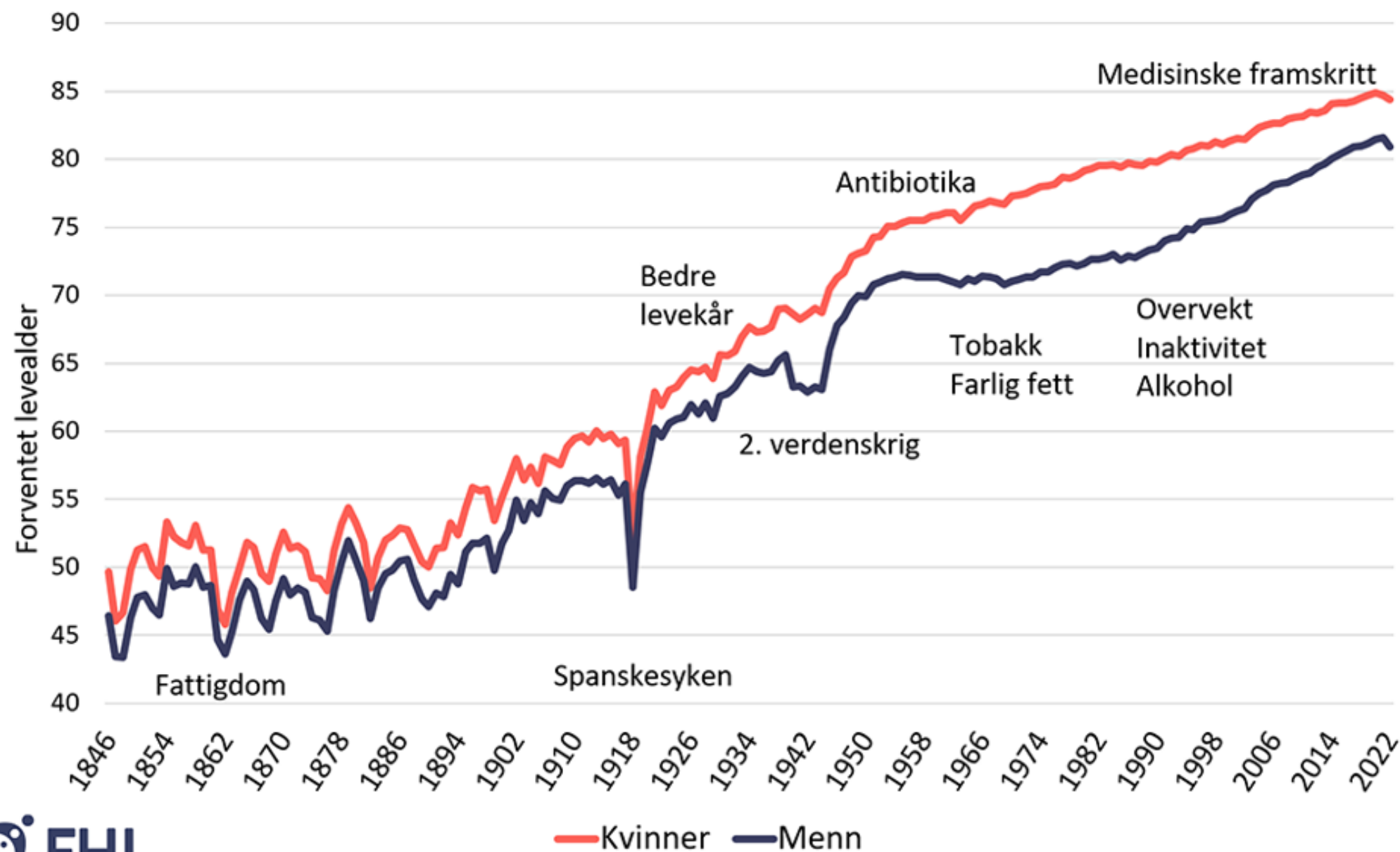
Pensjonsforliket 2024

***Men pensjon er så
vanskelig...***

Pensjonsreformen - bakgrunn

- Pensjon er vårt felles «sikkerhetsnett» - skal sikre oss en inntekt den dagen vi ikke lenger kan jobbe
- De siste 25 årene har den forventede levealderen i Norge økt med om lag 6,3 år for menn og 3,8 år for kvinner
- Flere mennesker vil dermed motta alderspensjon enn tidligere

Utvikling i forventet levealder

Pensjonsreformen

- Målet med pensjonsreformen var å utforme et pensjonssystem som var økonomisk «bærekraftig» for fremtiden
- Alle må stå lengre i jobb
- Fra besteårsregel til alleårsregel
- Premierer de som står lenger i jobb med høyere utbetaling
- Ingen garanti for 66 % ved 30 års opptjening
- Levealdersjustering
- Iverksettes fra 2011 og skal være i full effekt innen 2025

Hva er pensjonsforliket?

- Baserer seg på *Pensjonsutvalget* sin rapport fra 2022
- Bredt forlik blant de politiske partiene, alle med unntak av FrP og Rødt
- Pensjonsalderen **vil bli** hevet
- 62-årsgrensa heves til i overkant av 65 år for 1994-kullet. De født i 2020 vil måtte vente til rundt 67 år før de kan gå av
- 67-årsgrensa vil bli i overkant av 70 år for 1994-kullet, og over 72 år for 2020-kullet
- Den øverste grensa for opptjening av pensjon vil øke fra 75 i dag, til over 78 for 1994-kullet, og over 80 år for 2020-kullet

Hva er pensjonsforliket?

- Den som *må* gå av fem år før normal pensjonsalder får knappe 30.000 kroner ekstra i årlig pensjon
- Utføre skjermes for 2/3 av effekten av levealdersjusteringen

Veien videre

- Selv om partiene er enige, vil det ta tid å gjennomføre
- Vil kreve flere lovendringer og de ulike forslagene må ut på høring
- Eget partssammensatt utvalg skal se på «sliterordningen»
- Unio og LO støtter forliket, men avventer sliterordningen
- Utdanningsforbundet og Norsk Sykepleierforbund er kritiske

«Det er arbeidslivet som må endres, ikke pensjonsalderen!»

Utdanningsforbundet og pensjon

- Arbeide for at sensorgodtgjøring blir pensjonsgivende
- Arbeide for å begrense effekten av levealdersjusteringen
- Levealdersjusteringen må fjernes
- Jobbe for at barnehagelærere omfattes av særaldersbestemmelsene

Utdanningsforbundet vil jobbe for at pensjonsalderen i Norge ikke heves

Heving av pensjonsalderen har medført store demonstrasjoner i Frankrike. I Norge hersker stillheten, skriver Kai Nilsen. Foto: Christophe Petit Tesson / ETA / ... Vis mer

Øredøvende stillhet om heving av pensjonsalderen

Nesten ingen **barnehagelærere** står i jobb etter 62 år.
Med pensjonsforliket heves pensjonsalderen og flere **dyttes** ut av arbeidslivet og inn i uførhet.

Det er arbeidslivet som må endres, ikke pensjonsalderen!

Kun **0,6 %** av
barnehagelærerne er i jobb etter fylte 65 år.

Til tross for dette ønsker regjeringen å gjøre det enda vanskeligere å nå pensjonsalderen.

Er du født i 1999, vil du først kunne ta ut alderspensjon når du er 65 år og 6 måneder.
Er du født i 2019, må du jobbe til du er 67 år.

Det er arbeidslivet som må endres, ikke pensjonsalderen!

Illustrasjonsfoto; Adobe Stock

Utdanningsforbundet Trøndelag markerer motstand mot heving av pensjonsalderen

Stortingsvalget 2025

Lærernormen

Å be om frihet er å

Når det mangler både penger og folk, trenger kommunene ha tjenester.

Gunn Marit Helgesen
STYRELEDER I KS

PUBLISERT 03.10.2024 - 13:44

Meninger i debattinnlegg står for skribentens regning

Leder Geir Røsvoll i Utdanningsforbundet tillegger i [et innlegg i Kommunal](#) om å lage en dårligere skole, når vi mener bemanningsnormer er uheldig stat stemmer selvsagt ikke.

Landet rundt er kommunepolitikere valgt inn med ønske om å sørge for en god alle landets elever. Når KS og kommunene ber om frihet, er det for å sikre at tjenester blir best mulig for innbyggerne.

”Lik behandling av alle barn kan bety at mange ikke får den støtten de trenger.

Den økonomiske situasjoner svært anstrengt. I kommune sprenges budsjettene, og de prioriteringer fremover. KS trengs en bedre finansiering kommunesektoren, også for

KS har alt den fridomen dei ber om

Den fridomen KS ber om, finst alt i dagens minstenorm for lærartettleik. Ho gir rektorane stort handlingsrom til å flytte lærarar mellom trinn og klasser ved behov.

Geir Røsvoll
LEIAR I UTDANNINGSFORBUNDET

PUBLISERT 25.10.2024 - 15:17

Meninger i debattinnlegg står for skribentens regning

Å be om friedom er å ta ansvar skriv, KS her i avisa 3. oktober.

At KS og Utdanningsforbundet er grunnleggande usamde om bemanningsnormer i barnehage og skule, er ikkje ei nyheit. Det kjem klart fram i vårt fyrste innlegg [KS ber om friedom utan ansvar](#) og deira svar [Å be om frihet er å ta ansvar](#).

Det som likevel krev eit svar frå oss, er at dei ikkje heilt ser ut til at KS veit at lærarnorma alt i dag gir dei den fridomen dei etterlyser i lesarbrevet.

”Over tid har kommunane fått større fleksibilitet enn tidlegare.

KS skriv: En rektor bør eksempelvis ha mer rom for å flytte lærere mellom trinn og til klasser der det er mye uro og behov for ekstra støtte.

Men det er fullt mogleg å gjere det i dag innanfor norma. I dag har rektor stort handlingsrom til å

flytte lærarar mellom trinn og klasser.

Lat oss ta det litt teknisk for almen folkeopplysing: Lærarnorma er delt inn i eit krav for 1.–4. trinn og eit anna krav for 5.–10. trinn. Desse to krava skal bli innfridd i form av eit gjennomsnitt.

Det ligg altså ikkje noko hinder i norma til å t.d. prioritere høg lærartettleik på 1. trinn eller klasser eller trinn som har særskilde utfordringar.

Lærernormen

	Lærernormen
SP	<ul style="list-style-type: none"> • For å sikre et livskraftig lokalt folkestyre må øremerking, rettighetsfesting og bemanningsnormer begrenses.
Høyre	<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere mer fleksibilitet i bemanningsnormene, slik at kommunene kan sette inn ekstra ressurser der det trengs for å gi et likeverdig tilbud til alle.
V	<ul style="list-style-type: none"> • Venstre vil også at statlige overføringer til kommunene skal skje på en måte som gjør det mulig med lokale prioriteringer. Bruken av øremerking fra staten bør derfor reduseres, og kommunene bør få en større andel som frie inntekter.
FrP	<ul style="list-style-type: none"> • Fremskrittspartiet mener at normer for lærertetthet og svekking av karakterkrav ikke er svarene på dagens utfordringer i den norske skolen.
SV	
MDG	
AP	
Rødt	<ul style="list-style-type: none"> • Ha mindre klasser ved å gjeninnføre klassesdelingstall og reduksjon i undervisningstid for kontaktlærere.
KRF*	(* Ikke tilgjengelig programutkast per 11.11.2024)

Lærernormen

	Lærernormen
SP	<ul style="list-style-type: none"> • For å sikre et livskraftig lokalt folkestyre må øremerking, rettighetsfesting og bemanningsnormer begrenses.
Høyre	<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere mer fleksibilitet i bemanningsnormene, slik at kommunene kan sette inn ekstra ressurser der det trengs for å gi et likeverdig tilbud til alle.
V	<ul style="list-style-type: none"> • Venstre vil også at statlige overføringer til kommunene skal skje på en måte som gjør det mulig med lokale prioriteringer. Bruken av øremerking fra staten bør derfor reduseres, og kommunene bør få en større andel som frie inntekter.
FrP	<ul style="list-style-type: none"> • Fremskrittspartiet mener at normer for lærertetthet og svekking av karakterkrav ikke er svarene på dagens utfordringer i den norske skolen.
SV	
MDG	
AP	
Rødt	<ul style="list-style-type: none"> • Ha mindre klasser ved å gjeninnføre klassesdelingstall og reduksjon i undervisningstid for kontaktlærere.
KRF*	(* Ikke tilgjengelig programutkast per 11.11.2024)

Kommuneøkonomi

	Kommuneøkonomi og prioriteringer
SP	<ul style="list-style-type: none"> • Det kommunale inntektssystemet skal bidra til bosetting over hele Norge, og sørge for at alle innbyggere får likeverdige tjenester. • Alle nye oppgaver må fullfinansieres. • Elevfinansieringa per elev skal økes med 25 prosent for de 15 første elevene i en klasse, i GSK og VGO. • Øke grunnfinansiering av yrkesfag i vgs gjennom finansieringssystemet.
Høyre	<ul style="list-style-type: none"> • Staten bør i større grad følge opp at det leveres god kvalitet, fremfor å detaljstyre hvordan tjenestene skal innrettes. • Detaljerte krav går utover kommunenes mulighet til å tilpasse velferdstilbudet til sine innbyggers behov. • Styrke de frie inntektene for kommuner og fylker og redusere omfanget av øremerkede midler. • Utforme et inntektssystem for kommunene som legger til rette for likeverdige tjenester og stimulerer til effektiv ressursbruk, lokal verdiskaping og samarbeid med andre offentlige og private aktører. • Gjennomgå statlige føringer for hvordan tjenestene skal leveres, med mål om å gi større handlingsrom til å tilpasse tjenestene til det innbyggerne i den enkelte kommunen eller fylket har behov for.
V	<ul style="list-style-type: none"> • Venstre vil også at statlige overføringer til kommunene skal skje på en måte som gjør det mulig med lokale prioriteringer. Bruken av øremerking fra staten bør derfor reduseres, og kommunene bør få en større andel som frie inntekter.
FrP	<ul style="list-style-type: none"> • Vi vil gjennomgå forvaltningen for å forenkle og forbedre ressursbruken i offentlig sektor og stille tydelige effektiviseringskrav til offentlige virksomheter. • Statlig finansiering av kjerneoppgaver som helse, omsorg og undervisning, slik at disse tjenestene blir likeverdige over hele landet.
SV	<ul style="list-style-type: none"> • SV jobber for at alle kommuner skal ha økonomi til gode velferdstjenester til innbyggerne. • Gjennom økonomisk fordeling vil vi øke bemanningen innen oppvekst og helse i kommunesektoren.
MDG	<ul style="list-style-type: none"> • De Grønne mener at kommuneøkonomien må styrkes vesentlig gjennom økt rammefinansiering, som igjen finansieres av at statlige støtteordninger blir overført til kommunerammen. • Utvide kommunenes handlingsrom for å drive forsøk, med frihet fra lov- og forskriftskrav. • Sørge for bedret finansiering av skolesektoren gjennom å styrke kommuneøkonomien og øremerkede midler til fysisk læremateriell og skolemat.
AP	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre en god og forutsigbar kommuneøkonomi som gir mulighet for gode likeverdige velferdstjenester til alle, uavhengig av hvor man bor
Rødt	<ul style="list-style-type: none"> • De økonomiske tilbakeføringene fra staten til kommunene og fylkeskommunene er derfor avgjørende for å kunne realisere et desentralisert og fullverdig velferds- og tjenestetilbud. Til det trengs det en styrket kommuneøkonomi. • Øke kommunenes frie inntekter, slik at kommunale velferdstjenester kan styrkes og kommunene får økt handlefrihet.

Kommuneøkonomi

SP: Bidra til bosetting over hele landet og sørge for likeverdige tjenester

H: Styrke kommunenes frie inntekter og redusere øremerking og detaljstyring, og et inntektssystem som stimulerer til likeverdige tjenester, effektivitet, verdiskaping og samarbeide med offentlige og private aktører.

V: Statlig finansiering som gjør det mulig med lokale prioriteringer, styrke kommunenes frie inntekter og redusere øremerking.

FrP: Forenklet forvaltning og forbedret ressursbruk, tydelige effektiviseringskrav. Statlig finansiering av kjerneoppgaver; helse, omsorg, og undervisning.

SV: Alle kommuner skal ha økonomi til gode velferdstjenester, og økt bemanning innen helse og oppvekst i kommunene.

MDG: økt rammefinansiering til kommunene, utvidet handlingsrom for å drive forsøk, med frihet fra lov- og forskriftskrav.

AP: Sikre en god og forutsigbar kommuneøkonomi som gir mulighet for gode likeverdige velferdstjenester til alle

R: Øke kommunenes frie inntekter, slik at kommunale velferdstjenester kan styrkes og kommunene får økt handlefrihet.

En «mer praktisk skole»

	En mer praktisk skole (Viktig sak for politikere, men il
SP	<ul style="list-style-type: none"> • Første skoleår skal være preget av læring i • Sørge for mer praktisk undervisning og fok • SP ønsker en ungdomsskole med flere pre
Høyre	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal legges til rette for mer varierte og • (Høyre vil gjennomføre en reform av ungde
AP	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeiderpartiet mener en praktisk og varie • og skolegårder til mer praktisk læring. Alle • Etablere en helhetlig skolehverdag i 1.- 4. • En grundig gjennomgang av hele undervis • mulig ressursbruk, trivsel og læring. • Arbeiderpartiet vil gjøre det lett for lærern • ressurser. • Styrke praktisk læring i alle fag • Lage systemer for å dele praktiske og aktiv • Jobbe for at alle skoler har tilgang til verks • Styrke og forbedre rammene rundt praktis • Sikre gode modeller for tilgang på oppdat
FrP	<ul style="list-style-type: none"> • Vi vil tilrettelegge for en mer praktisk og ve • undervisningen
SV	<ul style="list-style-type: none"> • SV vil ha en inkluderende fellesskole med • barnas behov for fysisk aktivitet og fri lek. • La elever på ungdomsskolen velge to valg
MDG	<ul style="list-style-type: none"> • For å sikre viktig kompetanse for framtida, • alternative læringsarenaer og ruste opp yr • Sikre at lek og fysisk aktivitet får en større • Kutte antallet undervisningstimer i skolen • omsorg, trygghet og lek.
Rødt	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke de praktiske og estetiske fagene i h • utdanningsprogrammer må styrkes. • De første trinnene på skolen må være bed • Aktivitet og lek er ikke en motsetning til læ • At alle nye skoler som bygges har rom son • At praktisk kompetanse i skolen prioritere • At skolene får tilstrekkelig med driftsmidle
V	<ul style="list-style-type: none"> • Venstre vil utvide valgfagtilbudet på ungde • som gir mulighet til å arbeide praktisk mer • Gi praktisk-estetiske fag en sterkere plass

UTDANNINGSNYTT

MENY ≡

Geir Røsvoll. Foto: Harald Åker/Utdanningsforbundet

[Vis mer](#)

Heier på nye prøver, men savner mer penger

Lærerlederne roser regjeringen for at de skroter dagens nasjonale prøver. Men om skolen skal bli mer praktisk, trengs det langt mer penger, sier de.

Kaja Mejlbo

Publisert 13.09.2024, 13:11

En «mer praktisk skole»

SP: Mer lek første skoleår, flere praktiske valgfag i ungdomsskolen

H: Mer variert undervisning, og fysisk aktivitet i flere fag. Ungdomsskolereform for øke læring og motivasjon.

V: Valgfag på mellomtrinn og ungdomstrinn, skoleverksted i alle grunnskoler, mer rom for praktisk-estetiske fag i skolen.

FrP: Mer arbeidslivsfag og praktiske valgfag, mer variasjon i skolehverdagen.

SV: Større mangfold av ferdigheter i skolen, mer variert og praktisk skole. Mer fri lek og fysisk aktivitet for de minste.

MDG: Mer praktiske arbeidsmåter i skolen, flere alternative læringsarenaer. Kutte antallet timer med undervisning i skolen. Mer fri lek og fysisk aktivitet første skoleår.

AP: En kraftfull satsing på å tilpasse skolebygg og uteområder til mer praktisk læring. Mer midler til utsyr og materiell, verksteder og spesialrom. «Helhetlig skolehverdag» 1.-4.klasse. Gjennomgang av hele undervisningsløpet – timetall, fordeling av fag, tid til lek og fysisk aktivitet. Systemer for praktisk læring i alle fag.

R: Mer rom for praktisk-estetiske fag og kompetanse i skolen. Mer fri lek og fysisk aktivitet for de minste. Alle nye skoler skal ha rom tilpasset praktisk læring, og mer midler til utsyr og materiell.

En «mer praktisk skole»

SP: Mer lek første skoleår, flere praktiske valgfag i ungdomsskolen

H: Mer variert undervisning, og fysisk aktivitet i flere fag. Ungdomsskolereform for øke læring og motivasjon.

V: Valgfag på mellomtrinn og ungdomstrinn, skoleverksted i alle grunnskoler, mer rom for praktisk-estetiske fag i skolen.

FrP: Mer arbeidslivsfag og praktiske valgfag, mer variasjon i skolehverdagen.

SV: Større mangfold av ferdigheter i skolen, mer variert og praktisk skole. Mer fri lek og fysisk aktivitet for de minste.

MDG: Mer praktiske arbeidsmåter i skolen, flere alternative læringsarenaer. Kutte antallet timer med undervisning i skolen. Mer fri lek og fysisk aktivitet første skoleår.

AP: En kraftfull satsing på å tilpasse skolebygg og uteområder til mer praktisk læring. Mer midler til utsyr og materiell, verksteder og spesialrom. «Helhetlig skolehverdag» 1.-4.klasse. Gjennomgang av hele undervisningsløpet – timetall, fordeling av fag, tid til lek og fysisk aktivitet. Systemer for praktisk læring i alle fag.

R: Mer rom for praktisk-estetiske fag og kompetanse i skolen. Mer fri lek og fysisk aktivitet for de minste. Alle nye skoler skal ha rom tilpasset praktisk læring, og mer midler til utsyr og materiell.

Skjerm, mobil og læremidler

	Skjerm, mobil og læremidler
SP	<ul style="list-style-type: none"> SP mener at økt skjermbruk i skolen har negative konsekvenser for barn og unge. Senterpartiet ønsker et nasjonalt mobilforbud i grunnskolen. Vi vil satse på økt leseforståelse og sikre skolene nok lærebøker og tradisjonelle læremidler i tillegg til nødvendig IKT-utstyr. Metodevalget må overlates til lærerne.
Høyre	<ul style="list-style-type: none"> Høyre mener digitale læremidler kun skal brukes der det har en klar læringseffekt, og fysiske læremidler skal alltid være et reelt tilgjengelig valg for lærerne. Begrense bruken av skjerm. At grunnskolen skal være mobilfri, med unntak for når læreren vil ta det i bruk i undervisningen som et pedagogisk verktøy.
AP	<ul style="list-style-type: none"> Sikre fysiske skolebøker, satse på skolebibliotekene og begrense skjermbruk som er uten pedagogisk begrunnelse. Gi flere lærere og andre ansatte i skoler og barnehager mer kompetanseheving i digitale ferdigheter, særlig rettet mot regelverk, regler for personvern og nasjonale anbefalinger. Lovfeste retten til fysiske lærebøker i grunnskolen
FrP	<ul style="list-style-type: none"> At skolen skal være mobilfri, og at bruk av skjerm kun skal kunne brukes der læreren anser det som et nyttig, pedagogisk verktøy
SV	
MDG	<ul style="list-style-type: none"> Redusere bruken av skjerm i barneskolen, inkludert hjemssending av digitale enheter fra 1.-7. trinn. Skolene må sikres ressurser til trykte læremidler. Samtidig må digitale og oppdaterte verktøy være tilgjengelig når det gir pedagogisk nytte. Innføre nasjonale regler som sikrer en mobilfri grunnskole. Slike regler må ha unntak som sikrer lærernes metodefrihet og elevenes behov for hjelpemidler. Styrke muligheten for å utvikle praktiske ferdigheter og gjennom satsing både på egnede lokaler, videreutdanning og økt ressurstildeling til skolene
Rødt	<ul style="list-style-type: none"> Begrense skjermtid i skolen. Alle skoler skal tilby fysiske bøker i tillegg til digitale læremidler. Sikre lærerne reell metodefrihet. At ikke elever skal få utdelt personlige digitale enheter før 4. klasse. Innføre et forbud mot mobiltelefon i skoletida. All reklame må ut av skolen og annonseblokkering må tas i bruk på alle digitale enheter.
V	<ul style="list-style-type: none"> Venstre vil utvide valgfagtilbudet på ungdomsskolen, innføre valgfagordningen på mellomtrinnet, og sørge for at alle grunnskoler utstyres med et skoleverksted som gir mulighet til å arbeide praktisk med ulike materialer og digitale verktøy.

Skjerm, mobil og læremidler

Mobilforbud i grunnskolen:

- Høyre, FrP, MDG, Rødt, Senterpartiet

Skjermbruk bare når det er påkrevet

- Høyre, FrP, MDG, Rødt, Arbeiderpartiet

Sikre at alle skoler tilbyr fysiske læremidler

- Høyre, MDG, Rødt, Arbeiderpartiet

Foto: Terje Bendiksy/NTB

[Vis mer](#)

– Lærerne må få velge hvilke verktøy de skal bruke

Skjermbrukutvalget konkluderer med at elever bør ha både digitale og trykte læremidler og anbefaler skjermfrie spisepauser. Men de understreker samtidig at prinsippet om lærernes metodefrihet må stå sterkt.

Kaja Mejlbo

Publisert 11.11.2024 - 12:27

Oppsummering – Valg 2025

Lite forpliktende på ressurser til kommunene - og ressurser til skolen og lærere
Opptatt av "symbolsaker" i stedet for det vi mener er viktig

- Kontekst
- Hvorfor – pensjonsutvalget
- Pensjon ikke vanskelig – men viktig!